

ظرفیت‌ها و چالش‌های حمل‌ونقل زمینی استان کرمان

♦ دکتر محمد مددی زاده

دبیر کمیسیون امور زیربنایی و سرمایه گذاری اتاق کرمان

بخش حمل‌ونقل به دلیل اهمیت ویژه و جایگاه مهمی که در اقتصاد جوامع بشری دارد، یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی کشورها محسوب می‌شود و پیشرفت و توسعه‌ی آن نقش مهمی در ایجاد تحول در سایر بخش‌های صنعتی، کشاورزی و تولیدی ایفا می‌کند؛ زیرا بر اساس آخرین آمار هر واحد رشد اقتصادی در کشورها مستلزم ۱٫۵ الی ۲ واحد رشد در بخش حمل‌ونقل است. بحث جاده با توجه به موقعیت جغرافیایی ایران و میزان عدم توسعه‌یافتگی سایر بخش‌های حمل‌ونقلی، اهمیت بیشتری می‌یابد. متأسفانه در طول دو دهه اخیر، عدم وجود چشم‌انداز و برنامه منسجم استراتژیک و به تبع آن فقدان مدیریت استراتژیک در کنار عملکرد ساختارهای معیوب در فعالیت حمل‌ونقل جاده‌ای بار، موجب کاهش جدی کارایی اقتصادی، از بین رفتن توجیه اقتصادی در تولید خدمات حمل‌ونقل و کاهش شدید انگیزه سرمایه‌گذاری و تشکیل سرمایه در این زیربخش مهم و زیربنایی کشور شده؛ ضمن آن‌که روابط و مناسبات نامطلوبی نیز در سازمان‌دهی و ساختار تشکیلاتی این فعالیت (اعم از بخش‌های دولتی و خصوصی) به وجود آورده است. در استان کرمان با عنایت به حجم عظیم کالاهای ترانزیتی کشاورزی، معدنی و غیره، اهمیت بخش حمل‌ونقل به‌عنوان زیرساختی اساسی در تعیین میزان تولید ناخالص داخلی استان دو چندان می‌گردد. بی تردید شکوفایی و رونق صنعت حمل‌ونقل استان در گرو توجه همزمان و رشد هماهنگ ابعاد مختلف آن (جنبه‌های اقتصادی، فنی و مهندسی، زیست‌محیطی، قوانین و مقررات، ایمنی و غیره) خواهد بود.

صنعت حمل‌ونقل به سه بخش حمل‌ونقل زمینی (جاده‌ای و ریلی)، حمل‌ونقل هوایی و حمل‌ونقل دریایی تقسیم‌بندی می‌شود که بیش از ۹۰ درصد جابجایی کالا و مسافر در کشور از طریق حمل‌ونقل زمینی صورت می‌گیرد. ذیلاً به ظرفیت‌های استان کرمان در بخش حمل‌ونقل و مشکلات و چالش‌های مبتلا به و نیز راهکارهای پیشنهادی در راستای توسعه و رونق این صنعت در استان فهرست‌وار اشاره می‌شود.

پتانسیل‌های استان در بخش حمل‌ونقل

- موقعیت جغرافیایی ویژه در اتصال شمال به جنوب کشور

- متأسفانه در طول
- دو دهه اخیر، عدم
- وجود چشم‌انداز
- و برنامه منسجم
- استراتژیک و به تبع
- آن فقدان مدیریت
- استراتژیک در
- کنار عملکرد
- ساختارهای
- معیوب در فعالیت
- حمل‌ونقل
- جاده‌ای بار،
- موجب کاهش
- جدی کارایی
- اقتصادی، از
- بین رفتن توجیه
- اقتصادی در
- تولید خدمات
- حمل‌ونقل
- و کاهش
- شدید انگیزه
- سرمایه‌گذاری و
- تشکیل سرمایه در
- این زیربخش مهم
- وزیربنایی کشور
- شده است.

(گذرگاه تجاری)،

- ترانزیت حجم بسیار بالای انواع کالا از محورهای مواصلاتی استان (به‌ویژه کالاهای گمرکی جنوب کشور، محصولات کشاورزی و معدنی و غیره)،

- وجود تعامل و فضای مناسب همکاری بین بخش دولتی استان و سرمایه‌گذاران خصوصی برای جذب سرمایه‌گذاری، توسعه‌ی شرکت‌های حمل‌ونقل، نوسازی ناوگان حمل‌ونقل و...،

- وجود منابع کافی معدنی و تعداد مناسب کارخانجات و مواد اولیه موردنیاز برای احداث و بهسازی جاده‌ها نظیر کارخانجات تولید آسفالت، شن و ماسه و ... در استان.

مشکلات و چالش‌های استان در بخش حمل‌ونقل

- عدم وجود قوانین و مقررات کارآمد در زمینه‌ی حمل‌ونقل،
- عقب‌ماندن استان از قوانین و دستورالعمل‌های دولتی به دلیل نبود شرکت‌های حمل‌ونقل کارآمد و توانمند در استان،
- عدم وجود برنامه بلندمدت و استراتژیک جهت توسعه زیرساخت‌ها و ناوگان جاده‌ای،
- نبود شرکت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای دارای ساختار و برنامه‌ریزی مدون و هدفمند با یک برنامه عملیاتی حمل بار در استان (متأسفانه شرکت‌های فعلی عموماً از نوع باربری هستند تا یک شرکت جامع حمل‌ونقل)،
- مشکلات و کاستی‌های مرتبط با خدمات آژانس‌های گردشگری و مسافرتی و حمل‌ونقل هوایی در استان (نبود پروازهای مستقیم خارجی، فعالیت محدود و نبود فضای رقابتی بین ایرلاین‌ها، عدم ارتباط دوطرفه با دفاتر خارجی و...)،
- ناتوانی بخش دولتی در ایجاد انگیزه کافی و ارائه‌ی طرح‌های جذاب سرمایه‌گذاری برای جذب سرمایه‌های بخش خصوصی در

- زمینه‌سازی مجموعه عوامل و نهادهای ذریبط بخش‌های دولتی و خصوصی استان به‌منظور ایجاد شرکت‌های سازمان‌یافته (دارای برنامه راهبردی و جامع) حمل‌ونقل در استان،

- ایجاد شرکت تعاونی حمل‌ونقل با تعریف کارکردهای جامع و هدفمند برای استان،

- شناسایی شرکت‌های موفق و پیشگام در زمینه حمل‌ونقل در کشور و بهره‌گیری از دانش و تجارب آن‌ها،

- اصلاح قوانین و مقررات حمل‌ونقل مطابق با نیازهای امروزی،

- به‌کارگیری تکنولوژی اطلاعات و هوشمندسازی سازوکارهای مرتبط با حمل‌ونقل در بخش‌های مختلف اجرائی و نظارتی،

- حرکت در راستای برقراری چرخه تولید و حمل و ایجاد ارزش افزوده با توجه به پتانسیل عظیم تولیدات معدنی و کشاورزی در استان،

- جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی برای احداث مجتمع‌های خدماتی- رفاهی بین راهی در محورهای مواصلاتی استان به‌عنوان یکی از ملزومات توسعه پایدار در این مناطق (به‌ویژه از طریق تسهیل فرآیند صدور مجوزهای مربوطه)،

- تقویت نقش شرکت‌های حمل‌ونقل در انتقال بار،

- شفاف‌سازی قوانین اخذ مالیات در حوزه حمل‌ونقل،

- اعطای تسهیلات دولتی و جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی در نوسازی ناوگان حمل‌ونقل،

- برنامه‌ریزی و فراهم کردن زمینه برای حضور پررنگ‌تر تجار و بازرگانان خارجی (به‌ویژه روسیه و کشورهای حوزه خلیج فارس) برای خرید محصولات کشاورزی در داخل استان (نظیر خرما، بوم، سیر شهداد، مرکبات جنوب و...)،

- ایجاد فضای رقابتی و غیرانحصاری برای ورود شرکت‌های سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در بخش حمل‌ونقل زمینی و هوایی کالا و مسافر در استان،

- زمینه‌سازی برای حضور اپرلاین‌های مختلف در صنعت حمل‌ونقل استان و ایجاد فضای رقابتی،

- تقویت، ساماندهی و ارتقای استانداردهای لازم برای فعالیت آژانس‌های گردشگری و مسافری فعال در سطح استان،

- توانمندسازی شرکت‌های داخلی برای حضور پررنگ‌تر در صنعت حمل‌ونقل ریلی استان،

- برنامه‌ریزی و جذب سرمایه‌گذاری برای اتصال خطوط ریلی استان به مبادی اصلی. ♦♦

خدمت توسعه‌ی سیستم‌های حمل‌ونقل در استان،

- عدم هوشمندسازی سازوکارهای مرتبط با حمل‌ونقل و بهره‌مندی از تکنولوژی در بخش حمل‌ونقل استان (نیاز مبرم به ساماندهی صحیح اشخاص و نهادهای حقیقی و حقوقی فعال در حوزه حمل‌ونقل استان)،

- قدیمی و فرسوده بودن بخش زیادی از جاده‌های مواصلاتی استان و نبود ایمنی کافی،

- عدم ایجاد و توسعه مناسب حمل‌ونقل ریلی در استان،

- جابجایی بار بدون برنامه،

- فرآیند پیچیده و زمان بر صدور مجوزهای لازم برای احداث مجتمع‌های خدمات رفاهی بین راهی،

- فعلی بودن بخش قابل توجهی از حمل‌ونقل باری (محصولات کشاورزی) استان تنها در مقطع زمانی برداشت محصولات کشاورزی،

- کمبود کامیون و افزایش هزینه حمل محصولات کشاورزی در زمان اوج برداشت به‌ویژه در جنوب استان،

- فعالیت گسترده ناوگان حمل‌ونقل قدیمی و فرسوده در سطح استان،

- عدم وجود زمینه‌ی رقابتی سالم و شفاف بین شرکت‌ها و نهادهای خصوصی و نیمه‌دولتی فعال در زمینه‌ی شرکت در مناقصات و اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری در بخش حمل‌ونقل استان،

- حضور شرکت‌های خارجی در بخش قابل توجهی از حمل‌ونقل ریلی کشور و استان،

- عدم اتصال بخش زیادی از خطوط ریلی استان به مبادی اصلی.

راهکارهای پیشنهادی در راستای توسعه و رونق صنعت حمل‌ونقل استان کرمان

- انجام مطالعات بنیادین و تدوین طرح جامع حمل‌ونقل استان کرمان،

- تخصیص منابع دولتی و ورود بخش خصوصی مطابق با سیاست‌های طرح جامع حمل‌ونقل استان،

- اتخاذ سیاست‌ها و مشوق‌های مناسب و ارائه‌ی مدل‌های جذاب سرمایه‌گذاری به‌منظور ترغیب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی برای ورود به بخش حمل‌ونقل،

